Kazım Çapacı

Richard STRAUSS

Richard STRAUSS
(1864-1949)

Richard Georg Strauss

11 Haziran 1864, Münih – 8 Eylül 1949, Garmisch, Partenkirchen.

Edebi alt yapıya sahip uzun senfonik şiirleri ve operaları ile ünlü Alman besteci, orkestra şefi, tiyatro yönetmeni.

Richard Strauss, Viyana'lı, vals besteleriyle tanınmış ünlü müzisyen aile Strauss'larla ve besteci Oscar Straus'la akraba değildir.

Richard Strauss 11 Haziran 1864 tarihinde Münih'de doğdu. Babası Münih Saray Orkestrası'nda birinci hornist olarak çalışan ve 1871 yılından itibaren akademi profesörü olan Franz Strauss'du (1822-1905) ve annesi

Josephine (1838–1910) Münih'in en zengin ailelerinden bira imalatçısı Dynastie Pschorr ailesinin kızıydı.

Ailenin müzikle ilgisinin çok olması nedeni ile Richard altı yaşında iken tek başına beste yapmaya başlamıştı. Münih orkestra şefi Friedrich Wilhelm Meyer'den bestecilik dersleri aldı.

Hocasının yol göstermesi ve teşviki ile, başlangıçta yaptığı klavyeli çalgılar ve şarkı bestelerinden sonra, ilk büyük besteleri ortaya çıktı: Konser müzikleri, bir adet sonat, bir adet dört yaylı çalgı için eser, iki senfoni ve bir üflemeli çalgı serenadı.

Strauss'un ilk resmi Opus 1 bestesi büyük orkestra için festival marşıydı ve bu marşı bestelediğinde Strauss on iki yaşındaydı.

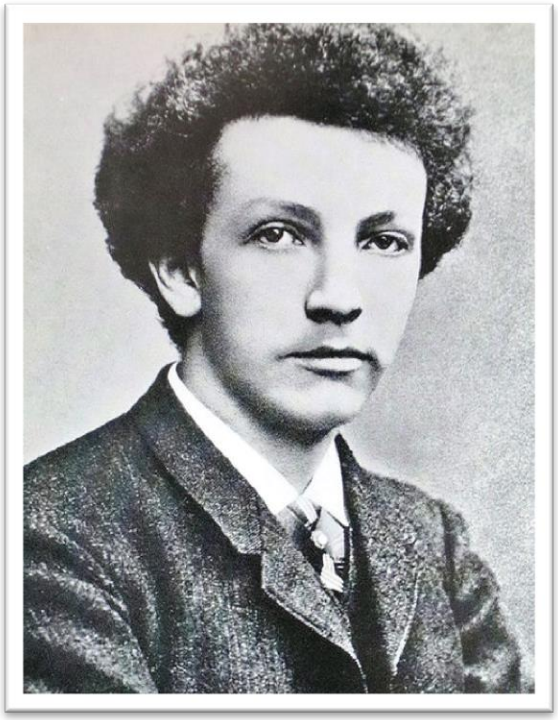

1882'de Münih Üniversitesi'nde felsefe, sanat tarihi bölümüne başladı; fakat kısa süre sonra okulu bıraktı. 1882 yazında babasını Bayreuth Festivali'nde izledikten sonra müzisyen olmaya karar verdi.

Daha 1883 yılında ilk eseri, diğer müzisyenlerin yanı sıra, Münih Saray Orkestrası şefi Hermann Levi tarafından Münih'te çalındı. 1883 yılında Dresden ve Berlin'e sanatsal bir gezi için gitti. Bu seyahati esnasında, yol göstericisi ve hocası olan Meininger Saray Orkestrası şefi ve yönetmeni Hans Bülow gibi önemli şahsiyetlerle tanıştı.

Hans Bülow genç besteciyi kendi eserlerinden birisinin orkestra şefliğini yapması konusunda cesaretlendirdi ve Kasım 1884'de genç Strauss'u orkestra şefi olarak Meininger'e getirdi. Kısa bir süre sonra Bülow görevi bıraktığında, Strauss kısa bir zaman için onun yerine geçti.

Meiningen'de Johannes Brahms'la tanıştı. Meiningen'de Wagner'in koruyucusu Julie Ritter'in oğlu ve Richard Wagner'in kuzeni Franziska Wagner ile evli olan, birinci kemancı Alexander Ritter ile arkadaş oldu.

O güne kadar Robert Schumann veya Brahms stilinde besteler yapan Strauss, Wagnerci Ritter'lerin etkisi ile Wagner'e yöneldi ve Franz Liszt'in senfonik şiirlerini Wagner'in orkestra stili ile çalmayı denedi.

Nisan 1886 tarihinde Meiningen'den ayrıldı. Münih Saray Tiyatrosu'ndan orkestra şefliği teklifi aldı.

Önce İtalya'ya gitti ve orada *Aus İtalien* isimli dörtlü orkestra fantazisini besteledi. Bir yıl sonra Münih'de prömiyeri yapıldı.

1 Ekim1886 tarihinde Münih Saray ve Bayern Ulusal Tiyatro'nun şef kürsüsüne ilk defa çıktı ve burada üç yıl boyunca üçüncü şef olarak görev yaptı. Bu zaman içerisinde *Tondichtung* olarak adlandırdığı edebi alt yapıya sahip uzun senfonik şiirlerden oluşan orkestra eserleri besteledi.

Bu tarz eserlerinin ilki olan Machbeth'de yaşadığı zorluklar sonucunda Don Juan ve en önemlisi Ölüm ve Aydınlanma – Tod und Verklärung'da, kendisinin çok hızlı ünlenmesine neden olan, değişmez tarzını buldu.

Münih'de artık tam bir Wagner tarzı ile beste yapmaya başlamışdı. İlk operası *Guntram*, kendi yazdığı, ortaçağda geçen bir şövalyenin hikâyesiydi.

1887 yılında Gustav Mahler ve önce talebesi, daha sonra eşi olan ve kendisine birçok şarkı bestelediği, genç şarkıcı Paulin de Ahna'yı tanıdı. Bu genç besteciye, Richard Wagner'in gençlik eseri *Periler - Die Feen'*in Münih'de dünya prömiyerini yapma görevi verildi. Genel provadan önce görevden alınınca, istifa etti ve Weimar'dan gelen teklifi kabul etti.

1889 Bayreuth Festivali'ne, oyunların müzikal asistanlığını yapması için, davet edildi. Çok yararlı olduğu bu görev Richard Wagner'in eşi ve festival yöneticisi Cosima Wagner'in kendisine çok değer vermesini sağladı, öyle ki Cosima Wagner, Richard Strauss'un kızı Eva ile evlenmesini istedi.

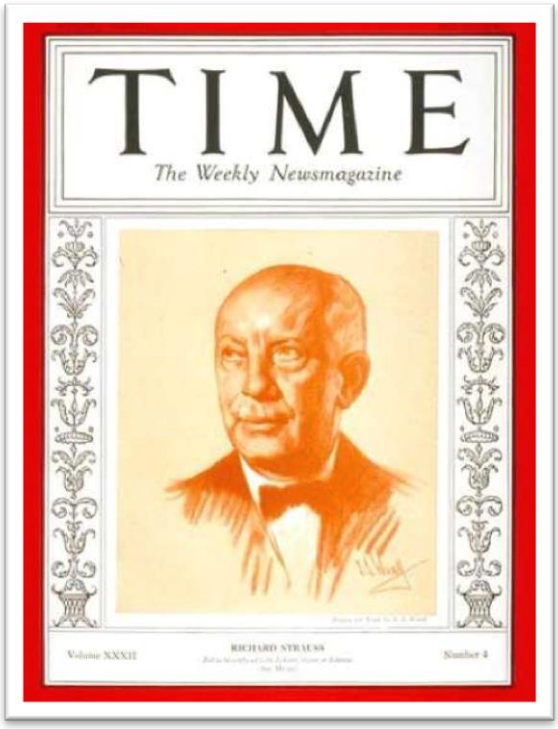

1 Ekim 1889'da Weimar Büyük Dükalık Orkestrası'nın başına geçtiğinde Wagner'in eserlerini sahnelemek için çalışmalar yaptı ve *Tannhäuser*, *Lohengrin* ve *Tristan ve*

Isolde operalarını sahneye koydu.23 Aralk 1893'te Engelbert Humperdinck'in *Hänsel ve Gretel* operasının prömiyerini, kendi senfonik şiirlerinin prömiyerlerini ve 12 Mayıs 1894 tarihinde, Freihild bölümünü, nişanlısı Pauline'in okuduğu, kendisinin ilk operası olan *Guntram* operasını yönetti.

1894 Bayreuth Festival oyunlarında ilk defa beş kez Tannhäuser sahnelemelerini yönetti. Pauline burada Elisabeth rolünü okudu.

Festival bitince, Pauline ile evlendi ve yeniden Münih Saray Orkestrası'nın başına geçti. Münih'deki bu görevi esnasında 1894 yılında ölen hocası Hans von Bülow'un yerine Berlin Filarmoni Orkestrası'nı da yönetti.

Münih'te görevli olduğu zamanlar, Köln ve Frankfurt'ta çok büyük bir başarı elde eden, Till Eulenspiegels lustige Streiche (1895), Also sprach Zarathustra (1896) ve Don Quixote senfonik şiirlerini yazdı.

Richard Strauss artık besteci olarak ünlenmişti ve orkestra şefi olarak da tüm Avrupa'da aranan bir isim olmuştu.

Münih'de Hermann Levi'den boşalan yere getirilmeyince, Prusya Kraliyet Saray Orkestrası'nın teklfini kabul etti ve Berlin'e gitti.

Berlin'deki ilk sahnelemesi 5 Kasım 1898 tarihinde Unter den Linden Kraliyet Operası'nda *Tristan ve Isolde* idi. Berlin'de çağdaş bestecilerin eserlerine yer vermeye özen gösterdi ve Berlin Senfonik Sanatçılar Orkestrası'nı kurdu.

Strauss, sanatçıların daha iyi koşullarda çalışmalarını ve toplumda hak ettikleri yerlere gelmelerini sağlamak amacıyla Alman Besteciler Kooperatifi'nin kurucularından oldu. 1901 yılında Alman Müzik Derneği (ADM) başkanlığını devraldı ve telif hakları ile ilgili düzenlemeleri (GEMA) hayata geçirdi.

Berlin yılları, Kuzey Amerika, Yunanistan ve İtalya gibi ülkelere yaptığı seyahatler ve Ein Heldenleben, Sinfonia domestica ve Alpensinfonie senfonilerini ve kendisine uluslararası bir ün getiren Feuersnot (1901), Salome (Dresden'de Prömiyer 1905), ve Elektra (Dresden'de Prömiyer 1909) operalarını bestelemekle geçti.

Paris'te, Rosenkavalier (Dresden'de Prömiyer 1911) gibi birçok operanın librettosunu birlikte yazdığı, Hugo von Hofmannsthal ile tanıştı.

1908 yılında, Garmisch'de yeni yatırdığı eve taşındı. 1910 yılında Münih'de ilk Strauss Haftası yapıldı. Bu haftalar daha sonra Dresden ve Viyana'da da yapılmaya devam etti. 1912 yılında Ariadne auf Naxos operasının prömiyeri Stuttgart'da ve Josephslegende balesinin prömiyeri Paris'te yapıldı. Mayıs 1918'de, Franz Schalk'la birlikte

yönetmek üzere, yeni operası Die Frau ohne Schatten'in prömiyerinin de yapıldığı, Viyana Devlet Operası'na gitmek üzere Berlin'den ayrıldı.

1917 yılında Strauss, dekorcu Alfred Roller ve orkestra şefi Franz Schalk ile birlikte, rejisör Max Reinhardt ve Hugo von Hofmannsthal tarafından başlatılan Salzburg'da bir festival düzenlenmesi girişimini destekledi. Tüm karşı çıkmalara ve kaybedilen savaştan sonraki ekonomik krize rağmen, Strauss ve arkadaşları 1920 yılında ilk festivali gerçekleştirdiler. İlk yıl sadece Jedermann oyunu oynandı. 1921 yılında konserler de festival kapsamına alındı ve 1922 yılında Strauss, Don Giovanni operasını, Salzburg Festivali'nde oynanan ilk opera olarak yönetti.

1924 yılında Viyana'daki opera müdürlüğü görevini bıraktı ve kendisini Almanya'da ve dış ülkelerde orkestra yönetmeye ve besteler yapmaya adadı. Bu dönemde Intermezzo, Die ägyptische Helena, Arabella, Dier schweigsame Frau, Caprriccio, Friedenstag ve Daphne operaları ortaya çıktı.

Nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra, uluslararası bir üne sahip olan Richard Strauss'u kendi amaçları için kullanmak istediler. Nisan 1933'de Strauss, Thomas Mann'ın denemesi "Richard Wagner'in Acıları ve Gücü"'ne karşı "Richard Wagner - Münih Şehri" protestosunu imzalayanlar arasındaydı.

15 Kasım 1933 tarihinde Strauss İmparatorluk Müzik Odası başkanlığına getirildi. Beyrut'ta Arturo Toscanin kabul etmeyince, Parsifal'in yönetimini üstlendi. Die schweigsame Frau operasının librettosunu birlikte yazdığı Stefan Zweig ile çalışması, Strauss'u nasyonel sosyalistlerin gözünden düşürdü. Gestapo, Stefan Zweig'a 17 Haziran 1935 tarihli kritik bir mektup yazdığında Strauss, İmparatorluk Müzik Odası başkanlığı görevini bırakma baskısına maruz kaldı.

Strauss, 1936 Olimpiyat Yaz Oyunları açılış müziğini besteledi. Sözlerini Robert Lubahn'ın yazdığı açılış müziği 1 Ağustos 1936 günü olimpiyat stadını çınlattı: *Halklar! Halkların misafiri olun.*

Naziler tarafından işgal altındaki Polonya'nın, daha sonra Nürnberg Mahkemeleri'nde suçlu bulunarak, 1946'da idam edilen genel

valisi Hans Frank için, 1943 yılında, sözlerini kendisi yazdığı bir teşekkür şarkısı besteledi.

Ağustos 1944 tarihinde, İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, Hitler tarafından "Doğuştan Yetenekliler Listesi"ne alındı. Ayrıca "Özel Liste"'ye en önemli üç müzisyen statüsünde alındığı için tüm askeri yükümlülüklerinden kurtulmuştu.

Son yılları hastalıklar ve kaplıcalarda kalmakla geçti. Garmisch'deki evine çekildi. Savaşın sonlarına doğru, geçici olarak İsviçre'ye gitti. 1949'da Garmisch'e geri döndü. Son bestelerinden Metamorphesen für Streichorchester, 25 Ocak 1946'da Zürih'de prömiyer yaptı.

Yaşamını konu alan bir film için, 1949'da Münih Radyo Evi'nde orkestra şefi değneğini son defa eline aldı.

8 Ağustos 1949'da Garmisch'de öldü ve Garmisch-Partenkirschen mezarlığına defnedildi.lülüklerinden kurtulmuştu.

Richard Strauss ömrü boyunca birçok ödülle onurlandırıldı.

Münih, Dresden ve Garmisch'in fahri hemşerisi oldu. Heidelberg ve Oxford üniversitelerinden fahri doktora ünvanı aldı. Bavyera Maximilian Madalyası ve Fransız Lejyon Donör Nişanı'nı aldı. kendisine, 1934 yılında Alman Reich Kartalı verildi. Başarılı büyük orkestraların fahri üyesi oldu. Garmisch-Partenkirchen'de her yıl haziran ayında Richard Strauss Festivali düzenlenmektedir. Münih Konservatuarı onun adını aldı. Richard Strauss konservatuarı Ayrıca Münih'de bir caddeye adı verildi. Beyrut, Berlin, Emden ve Erlangen'de onun adını taşıyan caddeler bulunmaktadır.
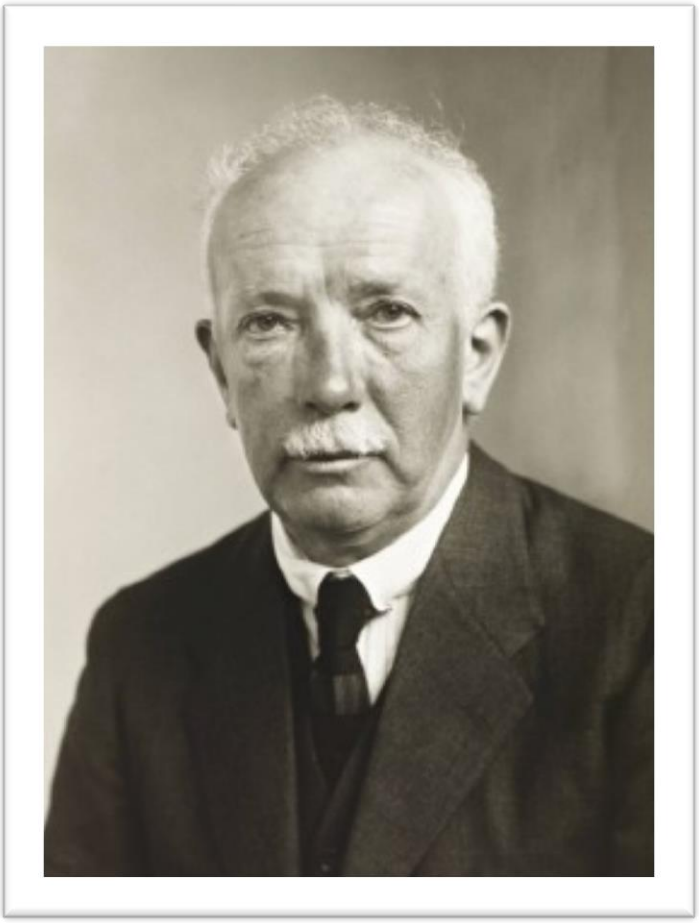
RICHARD
STRAUSS
1864-1949
40
DEUTSCHE POST
BERLIN
LEON SCHNELL